

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1735

Vragen van het lid **Van der Linde** (VVD) aan de Minister van Financiën over *het bericht «ING Bank wil niet verder met alFitrah vanwege transacties uit Koeweit»* (ingezonden 22 maart 2018).

Antwoord van Minister **Hoekstra** (Financiën) (ontvangen 11 april 2018).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «ING Bank wil niet verder met alFitrah vanwege transacties uit Koeweit» en de uitspraak van de rechtbank daarover?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Herinnert u zich uw antwoorden op Kamervragen over de effectiviteit van maatregelen tegen witwassen, waarin u stelt dat witwassen een ernstige bedreiging vormt voor de samenleving en dat alles in het werk moet worden gesteld om witwassen tegen te gaan?²

Antwoord 2

Ja.

Vraag 3

Bent u het eens met de conclusie van ING Bank dat het verifiëren van contante transacties een wettelijke taak is, zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)?

Antwoord 3

Banken zijn inderdaad verplicht de transacties van hun cliënten, giraal of contant, te monitoren. Op grond van de Wet op het financieel toezicht (Wft) en het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr) zijn banken verplicht adequaat beleid te voeren dat een integere bedrijfsuitoefening waarborgt (artt. 3:10 en

¹ <https://www.ad.nl/utrecht/ing-bank-wil-niet-verder-met-alfitrah-vanwege-transacties-uit-koeweit-a4d74da3/>

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 1197, beantwoording vraag 4.

3:17 Wft en artt.10 en 14 Bpr). In aanvulling daarop bepaalt de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) dat banken onderzoek moeten doen naar hun cliënten, om onder meer het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast te stellen. Daarbij moeten banken een voortdurende controle uitoefenen op die zakelijke relaties en de transacties die door die relaties worden verricht (art. 3 Wwft). Onder transacties vallen zowel girale als contante transacties. Dergelijke «transactie-monitoring» is verplicht voor alle banken en dient risicogebaseerd plaats te vinden. Dat wil zeggen dat de wijze waarop een bank zijn transactiemonitoringproces inricht en uitvoert moet passen bij de risico's op witwassen en terrorismefinanciering die gelden voor het type cliënt van die bank, zakelijke relatie, product of transactie. Als de risico's op witwassen of terrorismefinanciering hoger zijn, dient er een verscherpte monitoring plaats te vinden. De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 19 mei 2017 *guidance* gepubliceerd met een handleiding, inclusief voorbeelden, voor toepassing van transactiemonitoring door banken.³

Indien een bank constateert dat een verrichte of voorgenomen transactie ongebruikelijk is, dient de bank deze transactie te melden bij de Financiële inlichtingen eenheid (FIU-Nederland) op grond van artikel 16 Wwft. Als de FIU-Nederland de transactie verdacht verklaart, wordt deze ter beschikking gesteld aan de opsporings-, inlichtingen-, en veiligheidsdiensten.

Vraag 4, 7

Vindt u het begrijpelijk dat een bank het vertrouwen opzegt in een cliënt als die na herhaaldelijke verzoeken geen goede uitleg geeft over onduidelijke transacties?

Hoe verhoudt de zorgplicht van de banken zich tot hun plicht om witwassen tegen te gaan?

Antwoord 4, 7

Op grond van de Wwft is een bank verplicht de dienstverlening aan een cliënt te weigeren of te beëindigen, als de bank niet kan voldoen aan de vereisten van het cliëntenonderzoek en daardoor de met een cliënt gepaard gaande risico's onvoldoende kunnen worden ondervangen (art. 5 Wwft).

Een algemene zorgplicht voor financiële dienstverleners is opgenomen in artikel 4:24a Wft. Tevens is het vaste rechtspraak dat banken een zorgplicht hebben die volgt uit de bijzondere functie die financiële instellingen in het maatschappelijk verkeer vervullen⁴. Een bank dient steeds, afhankelijk van de omstandigheden van een concreet geval, te beoordelen hoe de zorgplicht en de verplichtingen ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme zich tot elkaar verhouden en hoe hieraan gevolg moet worden gegeven. DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op de naleving van deze verplichtingen. Banken vallen onder het gedragstoezicht van de AFM, dat onder meer gericht is op zorgvuldige behandeling van cliënten. DNB houdt toezicht op de naleving van deze verplichtingen wanneer het Wwft toezicht op banken betreft.

Vraag 5, 6

Hoe beoordeelt u in dit licht de vertrouwensbreuk tussen ING Bank en de Stichting alFitrah na herhaaldelijke vragen over bedragen van € 12.000 en € 12.675?

Gebeurt het vaker dat een bank het contact met een klant wil verbreken vanwege mogelijk witwassen of terrorismefinanciering maar dit niet mogelijk blijkt? Zo ja, hoe vaak en waarom?

Antwoord 5, 6

Het is niet aan mij een oordeel te geven over een concreet geval, in casu de vertrouwensbreuk tussen ING Bank en de Stichting alFitrah. Bovendien kan DNB, vanwege toezichtvertrouwelijkheid, geen informatie verstrekken over specifieke financiële instellingen.

³ DNB, «Post-event transactiemonitoringsproces bij banken», <http://www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-236416.pdf>

⁴ Onder andere Rechtbank Rotterdam 11 mei 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BW6025; en Hof Amsterdam 22 december 2015, ECLI:NLGHAMS:2015:5323.

In algemene zin geldt wel dat DNB jaarlijks een uitvraag doet aan de sector over de integriteitsrisico's in de financiële sector. Dit vormt de kern van de risicogebaseerd integriteitstoezicht door DNB en is mede bepalend bij het stellen van prioriteiten in dit toezicht. Bij deze uitvraag stelt DNB vragen over onder meer de klanten, producten en transacties van financiële instellingen die hogere integriteitsrisico's met zich brengen. Ook vraagt DNB naar de beheersmaatregelen die financiële instellingen nemen om deze integriteitsrisico's te verkleinen. Daarnaast worden vragen gesteld over het aantal klanten waarvan financiële instellingen om integriteitsredenen afscheid hebben genomen. Zoals aangegeven bij de beantwoording van vraag 4 en 7, dient een bank de dienstverlening aan een cliënt te weigeren of te beëindigen, als de bank niet kan voldoen aan de vereisten van het cliëntenonderzoek en daardoor de met een cliënt gepaard gaande risico's onvoldoende kunnen worden ondervangen. De procedure voor het beëindigen van een klantrelatie kan soms enige tijd duren, bijvoorbeeld omdat civielrechtelijke en andere juridische verplichtingen eisen kunnen stellen aan de correcte afwikkeling van een klantrelatie.

Vraag 8

Biedt de implementatie van de vierde anti-witwasrichtlijn soelaas voor het tegengaan van witwassen en terrorismefinanciering? Zo nee, is aanvullende wet- of regelgeving noodzakelijk? Zijn er belemmeringen in wet- of regelgeving voor banken of financiële instellingen om witwassen en terrorismefinanciering aan te pakken?

Antwoord 8

De Europese vierde anti-witwasrichtlijn⁵ die op dit moment in de Nederlandse wet wordt geïmplementeerd, vult het Europese en Nederlandse instrumentarium ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme aan ten opzichte van de derde richtlijn. Ik ben van mening dat hiermee belangrijke stappen worden gezet in de verdere versterking van het instrumentarium ter voorkoming en bestrijding van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen en terrorismefinanciering. De Europese regels worden nog meer in lijn gebracht met de internationale standaarden van de Financial Action Task Force (FATF), wat zal bijdragen aan een effectievere mondiale preventie en bestrijding het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen en terrorismefinanciering. Op onderdelen gaat de vierde anti-witwasrichtlijn verder dan de aanbevelingen van de FATF, zoals de verplichting voor lidstaten om een centraal register met informatie over uiteindelijk belanghebbenden (UBO-register) op te richten.

De ontwikkelingen staan hierbij niet stil. Eind vorig jaar is politieke overeenstemming bereikt tussen het Europees parlement en de Raad van de Europese Unie over aanpassingen van de vierde anti-witwasrichtlijn. Platforms voor het omwisselen van virtuele valuta en «custodian wallet providers» (digitale bewaarportemonnees) worden hiermee onder de verplichtingen van de vierde anti-witwasrichtlijn gebracht. Ook wordt het op te zetten UBO-register, voor zover dat informatie bevat van vennootschappen en andere juridische entiteiten, in alle Europese lidstaten verplicht openbaar en zullen de uiteindelijke belanghebbenden van de Angelsaksische trusts moeten worden geregistreerd. Deze aanpassingen dragen bij aan verdere versterking van het preventie- en handavingsinstrumentarium met betrekking tot witwassen en terrorismefinanciering.

Ik vind het belangrijk dat het Nederlandse beleid ter voorkoming en bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering zo effectief mogelijk is. Daarom hebben de Minister van Justitie en Veiligheid en ik het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) opdracht gegeven de effectiviteit van het Nederlandse beleid hieromtrent te evalueren. Beoogd wordt eventuele belemmeringen in wet- of regelgeving om witwassen en terrorismefinanciering aan te pakken hiermee te signaleren. Ik verwacht dat de resultaten van deze evaluaties deze zomer aan uw Kamer kunnen worden

⁵ Richtlijn (EU) nr. 2015/849/EC van het Europees parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie (PbEU L 141/73).

gezonden. Daarop zal het kabinet uw Kamer tevens een beleidsreactie zenden, inclusief suggesties voor mogelijke aanpassingen van het beleid indien daartoe aanleiding bestaat. Ik verwijs in dit verband ook graag naar mijn brieven van 17 december 2017⁶ en 3 april 2018⁷.

Vraag 9

Hoe kan een stichting die zich meermaals schuldig heeft gemaakt aan verdachte transacties, invallen heeft gehad van de fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) en in verband wordt gebracht met uitreizigers, zomaar verder als klant bij Bunq bank?

Antwoord vraag 9

Ook hier kan ik niet ingaan op de details van dit individuele geval. Het is de verantwoordelijkheid van elke afzonderlijke bank om de verplichtingen uit de Wwft en de Wft na te leven. Hiertoe behoren onder meer het verrichten van risicoanalyses van cliënten en het monitoren van transacties, ten einde ongebruikelijke transacties bij de FIU-Nederland te kunnen melden. In zijn algemeenheid kan worden opgemerkt dat wanneer transacties als verdacht worden aangemerkt, niet altijd sprake hoeft te zijn van witwassen of terrorismefinanciering. De rechtshandhavende instanties doen daartoe verder onderzoek en kunnen handhavend optreden indien inderdaad sprake is van verdenking van een strafbaar feit.

Vraag 10

Deelt u de mening dat de pakkans voor witwassen nog te laag is en dat het dan – op zijn zachtst gezegd – vreemd is dat de bank haar relatie met de stichting niet mag opzeggen vanwege een interne procedurefout?

Antwoord 10

De implementatie van eerder genoemde (wijzigingen van de) vierde Europese anti-witwasrichtlijn, dragen mede bij aan de verhoging van de pakkans voor witwassen. Daarnaast is, om potentiële plegers van financieel-economische criminaliteit af te schrikken en plegers harder aan te pakken, met de invoering van de Wet versterking bestrijding financieel-economische criminaliteit begin 2015 voorzien in hogere gevangenisstraffen voor onder andere witwassen. Tevens is de capaciteit voor opsporing en vervolging van financieel-economische criminaliteit vergroot en de samenwerking versterkt, onder meer in samenwerkingsverbanden zoals het Financieel Expertise Centrum en het Anti Money Laundering Centre.

Zoals hiervoor beschreven bij de beantwoording van vraag 4 en 7, dienen financiële instellingen op grond van de Wwft afscheid te nemen van klanten in gevallen waarin sprake is van onacceptabele risico's en het cliëntenonderzoek niet leidt tot het wettelijk voorgeschreven resultaat. Om te waarborgen dat aan deze verplichtingen wordt voldaan kennen de meeste instellingen een cliënt-exitbeleid, waarin onder meer is opgenomen onder welke omstandigheden en volgens welke procedures de relatie met de cliënt wordt beëindigd. Een dergelijk cliënt-exitbeleid dient er tevens toe op een adequate manier afscheid te kunnen nemen van bestaande cliënten, met inachtneming van de zorgplicht. Zoals toegelicht in de beantwoording van vraag 4 en 7 is de zorgplicht een belangrijke toetssteen voor de rechter bij de beoordeling of de relatie met een cliënt mag worden beëindigd.

Vraag 11

Bent u bereid maatregelen te nemen die banken in staat stellen relaties gemakkelijker en sneller op te zeggen?

Antwoord 11

Op dit moment zie ik geen aanleiding tot het nemen van maatregelen om banken in staat te stellen relaties gemakkelijker en sneller op te zeggen. Het opzeggen door een bank van de relatie met een cliënt is een ingrijpende stap, waarbij zoals gezegd zorgvuldigheid alsook redelijkheid en billijkheid gepast is en waarbij de situatie van geval tot geval moet worden bekeken. Indien

⁶ Kamerstuk 31 477, nr. 22

⁷ Kamerstuk 31 477, nr. 23

opzegging van de relaties al te gemakkelijk zou worden, bestaat het risico dat bepaalde integriteitsgevoelige sectoren in het geheel geen toegang meer zouden kunnen krijgen tot bancaire diensten. Dat zou in mijn ogen een onwenselijke situatie zijn. In dit verband heeft mijn ambtsvoorganger in het verleden met uw Kamer van gedachten gewisseld over de toenemende hinder die integriteitsgevoelige sectoren ondervonden bij het verkrijgen of behouden van een betaalfaciliteit.⁸ Aanleiding waren toen de zorgen die leefden in uw Kamer over de mogelijk categorale uitsluiting door banken van bepaalde groepen integriteitsgevoelige cliënten van de toegang tot bankdiensten.⁹ Ik houd de ontwikkelingen evenwel in de gaten, onder meer door middel van de onderzoeken die het WODC uitvoert naar de effectiviteit van het Nederlandse beleid tegen witwassen en terrorismefinanciering en die binnenkort aan uw Kamer zullen worden verzonden, zoals aangegeven in het antwoord op vraag 8.

⁸ Kamerstuk 27 863, nr. 35

⁹ Vragen van de leden Azough en Vendrik d.d. 20 februari 2008 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2007–2008, nr. 1761); vragen van de leden Tang, Vos en Bouwmeester d.d. 16 januari 2009 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1461); vragen van de leden Joldersma, De Nerée tot Babberich en Van Haersma Buma d.d. 10 februari 2009 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1858), vragen van het lid Van der Ham d.d. 10 februari 2009 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 1857) en vragen van de leden Tang, Vos en Bouwmeester d.d. 9 juni 2009 (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 3134).